

ਸਵ. ਸ. ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਮੋਗਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ' ਦਾ ਬਾਈਵਾਂ ਕਾਂਢ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ 'ਮੋਗਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ' 2004 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਸਥਾਨ, ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਾਰੇ 2004 ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰਤੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕ ਜਾਂ ਅਦਾਰੇ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਲੇਖਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਵਿਚਾਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਟ-ਸ਼ਾਟ ਦੇ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਮੋਗਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ
ਕਾਂਡ ਨং. 22
ਲੇਖਕ: ਸ. ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ
ਫੋਨ: ਚਾਡੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੰਬੂ (ਮੋ. 98143-71922)

ਮੋਗਾ ਹਿੱਲ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਇਤਿਹਾਸ

1181 ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਗੌਰੀ ਨੇ ਭਟਿਆਣਾ ਸਮੇਤ ਸਾਬੋਕਾ, ਸਰਹੰਦ ਆਪਣੇ ਇਹ ਰਾ-ਦਾਦੂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਆਮ ਸੀ। ਜੇ ਬਾਰਸ਼ ਪੈ ਗਈ ਤਾਂ ਫਸਲਾਂ ਆਮ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੱਖੇ ਹੀ ਢੰਗ ਟੱਪਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਰਾਸੀ ਮੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲਾਂ ਤੋਂ ਅਸ਼ੀਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਬੈਰ ਮੰਗੀ ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਮਾੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਰਾਸੀ ਖਾਲੀ ਹੀ ਮੁੜ ਆਇਆ ਸੀ। ਰਾ-ਦਾਦੂ ਸਥੀ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦਰਵੇਸ਼ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਮਰਾਸੀ ਮੁੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਰਾ-ਦਾਦੂ 'ਤੇ ਪਈ ਜੋ ਦਰਿਆ ਸਤਲੁਜ ਵਿੱਚ ਅਸ਼ਾਨ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮਰਾਸੀ ਨੇ ਜਾ ਰਾ-ਦਾਦੂ ਨੂੰ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ। ਰਾ-ਦਾਦੂ ਨੇ ਮਰਾਸੀ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਬੁੱਕ ਭਰ ਕੇ ਬੈਰ ਪੁਆ ਕੇ ਦੋਨੋਂ ਹੱਥ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਛੁਹਾਏ ਤਾਂ ਇਹ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤੂਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਮਰਾਸੀ ਕਿਹਾ:

ਇਕੋ ਦਾਦੂ ਬਾਝੋ
ਖੇਹ ਉੱਡੀ ਮੱਲਾਂਵਾਲੇ
ਰਾ ਚੰਦ ਗਾਹਲੀ ਕੱਢੀਆਂ
ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਾਲੇ।

ਉਦੋਂ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਮੱਲਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਉਤਲੇ ਪਾਸੇ ਵਗਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਕੋਟ ਬੁੱਢਾ ਪਿੰਡ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤੂਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਮਰਾਸੀ ਕਿਹਾ:

ਜੀਵਨੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੇਜ 13 ਅਨੁਸਾਰ ਰਾ-ਦਾਦੂ ਦੇ ਪਹੜੇਤੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ 1749 ਈ. ਨੂੰ ਇਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੀਰ ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜੋ ਘਮਸਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਕੋਟ ਬੁੱਢਾ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਾਦਾ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਸ਼ੇਰਗਿੱਲਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਵਸੋਂ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੀ ਵਸੀ ਸੀ।

ਮਿਸ਼ਨ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਵਾਲੀ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਸ. ਸੁੱਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼ੇਰ ਗਿੱਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਸਨ।

ਏਸੇ ਬੰਸ ਦੇ ਦਾਦੂ ਗਿੱਲ ਨੇ ਮਹਿਰ ਮਿੱਠੇ ਦੀ ਪੋਤੀ ਦਾ ਰਿਸਤਾ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਿੱਠੇ ਮਹਿਰ ਦੀ ਪੋਤੀ ਦਾਦੂ ਗਿੱਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮਥਰੇ ਨੂੰ ਵਿਹਾਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਤਾਬ ਮਿਲੇ ਸਨ।

ਟਿੱਕਾ ਪਾਲੀਵਾਲਾਂ ਦਾ

ਚੰਧਰ ਗਰੇਵਾਲਾਂ ਦੀ

ਬਜ਼ੁਗਰੀ ਦਾ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਗਿੱਲਾਂ ਨੂੰ

ਗਰੇਵਾਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਹਿਰ ਮਿੱਠੇ ਦੀ ਪੋਤੀ ਦਾ ਰਿਸਤਾ ਕਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗਰੇਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਗੁੱਜਰਵਾਲ ਦੇ 40 ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਚੰਧਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮਹਿਰ ਮਿੱਠਾ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀ ਪੋਤੀ ਭਾਗਭਰੀ ਦਾ ਰਿਸਤਾ ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮੀਟੇ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਮਾਲਵਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਾ 281 ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਮਹਿਰ ਮਿੱਠੇ ਨੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਇਹ ਰਿਸਤਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿਰ ਮਿੱਠੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜੱਟ ਜਾਤੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ। ਮੈਂ ਜੱਗੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਜੱਗ ਕਰਕੇ ਮਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਰਿਸਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।

(ਚਲਦਾ)

(1) ਯਾਦ

ਜਦੋਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੂੰ,
ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪਾ ਲਿਆ।
ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ,
ਅਨੰਦ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ।
ਇੱਕ ਦਿਨ ਅੱਡੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠ,
ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸੀ ਵਾਹਲੀਆਂ।
ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਹੁੰਗਾਰਾ,
ਭਰਨ ਦਾ ਸੁਆਦ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ।
ਜਦੋਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੂੰ,
ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪਾ ਲਿਆ।
ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ,
ਅਨੰਦ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ।
ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੇਗੇ ਤੋਂ,
ਬਰਨਾਲੇ ਦਾ ਟਿਕਟ ਕੱਟਾ ਲਿਆ।
ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਪਾਸੇ ਮਾਰਨ ਦਾ,
ਅਨੰਦ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ।
ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਹੱਥ,
ਫੜਨ ਦਾ ਸੁਆਦ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ।
ਜਦੋਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੂੰ,
ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪਾ ਲਿਆ।
ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ,
ਅਨੰਦ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ।
ਬਰਨਾਲੇ ਕੰਟੀਨ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ,
ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੁਆਦ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ।
ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੂੰ,
ਸੁਨਾਈਆਂ ਸੀ ਕਰਾਰੀਆਂ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਕੌੜਿਆਂ ਦਾ,
ਸੁਆਦ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ।
ਮੈਨੂੰ ਵੀ "ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ",
ਗੀਤ ਸੁਣਾਉਣ ਦਾ,
ਅਨੰਦ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ।
ਜਦੋਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੂੰ,
ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪਾ ਲਿਆ।
ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ,
ਅਨੰਦ ਜਿਹਾ ਆ ਇਗਾ।
ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਨੀਲਾ ਸੂਟ ਪਾ,
ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਆਈ ਸੀ।
ਬੀਬੀ ਕੋਲ ਥੀ ਦੇਖ ਮੈਂ ਘਬਰਾ ਗਿਆ।
ਹੌਸਲਾ ਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਮੈਂ,
ਸਤਿ ਸੀ ਅਕਾਲ ਬੁਲਾ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਿਆ।
ਤੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ,

ਕਾਵਿ-ਕਿਆਰੀ

ਮਾ. ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ
ਧਾਰੀਵਾਲ (ਕੈਨੇਡਾ)

ਕਹਾਣੀ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਸੁਣਈ ਸੀ।
ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ,
ਸਤਿ ਸੀ ਅਕਾਲ ਬੁਲਾਈ ਸੀ।
ਉਸ ਸਤਿ ਸੀ ਅਕਾਦਾ,
ਸੁਆਦ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ।
ਜਦੋਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੂੰ,
ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪਾ ਲਿਆ।
ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ,
ਅਨੰਦ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ।
ਅਜੇ ਤਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਬਹੁਤ ਆਖ,
ਤੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ ਜਸਵੀਰ,
ਕਾਤੋਂ ਨਰਵਸ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ।
ਤੂੰ ਦੇਖ ਸੱਚੀ ਮੁਚੀ ਮੈਂ ਘਬਰਾ ਗਿਆ।
ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਘਰ ਆਉਣ ਦਾ,
ਸੁਆਦ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ।
ਜਦੋਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਮੈਂ,
ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਪਾ ਲਿਆ।
ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ,
ਅਨੰਦ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ।
ਬਰਨਾਲੇ ਕੰਟੀਨ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ,
ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੁਆਦ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ।
ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੂੰ,
ਸੁਨਾਈਆਂ ਸੀ ਕਰਾਰੀਆਂ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਕੌੜਿਆਂ ਅਤੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨਾਲ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ,
ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੈ।
ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਨਾਲ,
ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਮੋਹਰੀ ਹੈ।
ਉਥੋਂ ਦੇ ਮੁੱਢੇ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ,
ਉਥੋਂ ਦੇ ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨਾਲ,
ਉਥੋਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ,
ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੈ।
ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਨਾਲ,
ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਮੋਹਰੀ ਹੈ।
ਉਥੋਂ ਦੇ ਮੁੱਢੇ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ,
ਉਥੋਂ ਦੇ ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ